

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมือง

พระมหาวิเศษ กนตรมโม (มั่งคั่ง)

บทคัดย่อ

จากอดีตจนถึงปัจจุบันกาลเวลาได้เป็นตัวสั่งสมประสบการณ์ จนกลายเป็นความพร้อมในการพัฒนาชุมชนบ้านเมือง เพื่อเดินหน้าบริการประชาชนให้ได้รับความพึงพอใจอย่างสุดกำลังความสามารถ เพื่อในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมือง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนทั้งด้าน เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การศึกษา ที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตร หันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนเป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนตามบริบทของชุมชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมประชาชน, การพัฒนาชุมชน, เทศบาลเมือง

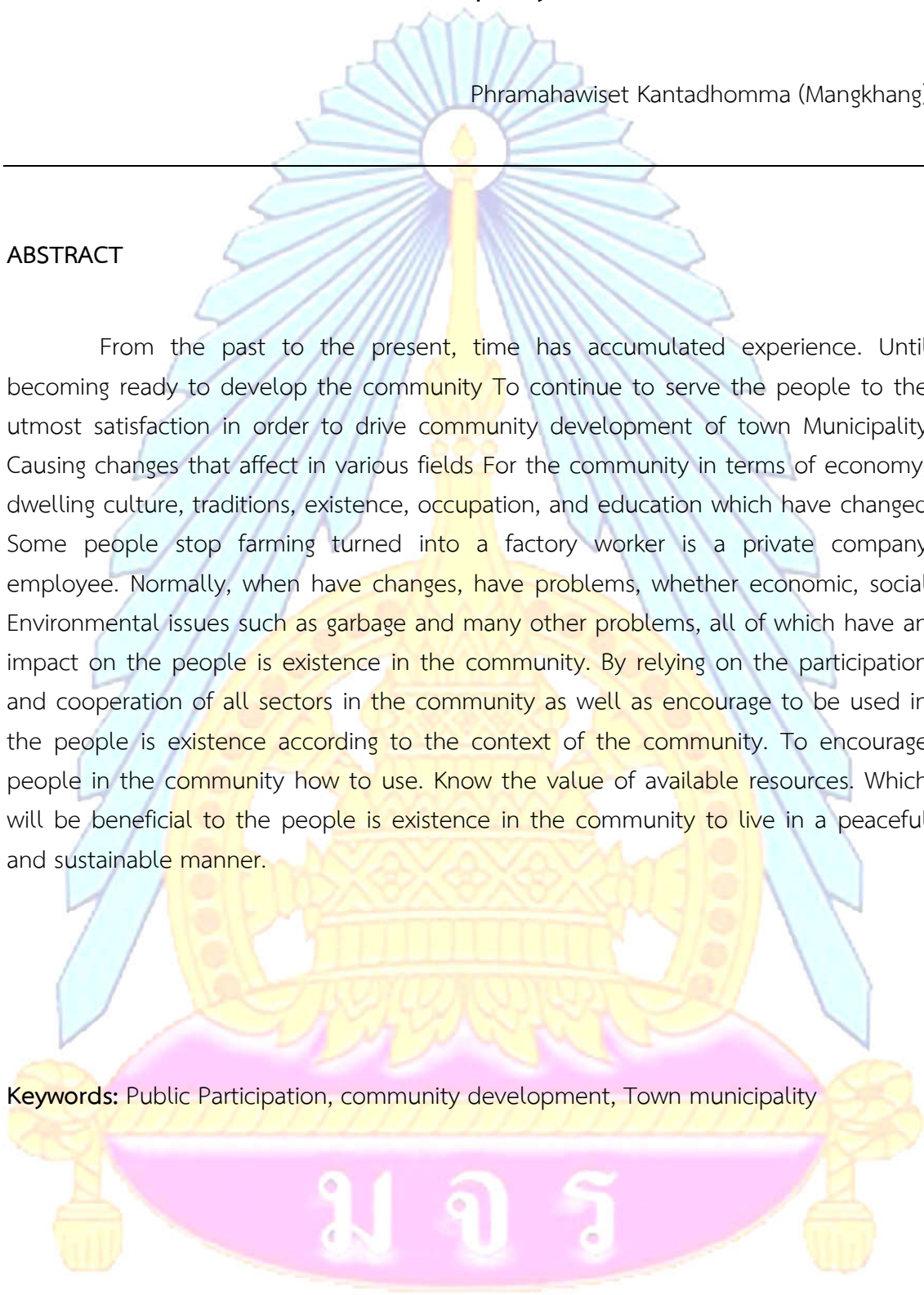
Public Participation in Community Development of Town Municipality

Phramahawiset Kantadhomma (Mangkhang)

ABSTRACT

From the past to the present, time has accumulated experience. Until becoming ready to develop the community To continue to serve the people to the utmost satisfaction in order to drive community development of town Municipality Causing changes that affect in various fields For the community in terms of economy, dwelling culture, traditions, existence, occupation, and education which have changed Some people stop farming turned into a factory worker is a private company employee. Normally, when have changes, have problems, whether economic, social Environmental issues such as garbage and many other problems, all of which have an impact on the people is existence in the community. By relying on the participation and cooperation of all sectors in the community as well as encourage to be used in the people is existence according to the context of the community. To encourage people in the community how to use. Know the value of available resources. Which will be beneficial to the people is existence in the community to live in a peaceful and sustainable manner.

Keywords: Public Participation, community development, Town municipality

1. บทนำ

ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งสิ้น 20 ฉบับ ทุกฉบับมีหลักการที่ตรงกันประการหนึ่ง คือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระที่เรียกว่าอำนาจอธิปไตย แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมาประชาชนไทยจะมีได้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองเท่าที่ควร แต่เมื่อกระแสการเป็นประชาธิปไตยของโลกได้เข้าสู่ประเทศไทยก็ทำให้ประชาชนรู้ถึงการที่ตนควรมีสติเสรีภาพ และมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น นำมาสู่การปฏิรูประบบการเมืองไทยที่เห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่อเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก การมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคม หรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชนเป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการ และค่านิยมต่างๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทางและเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่า และที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน (เจมส์ แอล. เครย์ตัน 2551: 3) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้ และรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว การให้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ในการร่วมกันตัดสินใจ ซึ่งในขั้นตอนการเริ่มนโยบาย การทำแผนงานโครงการหรือกิจกรรมที่อาจจะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ในการวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ซึ่งการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงการปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ, 2554: 18) ดังนั้นเทศบาลเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น ซึ่งการเมืองการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นรากฐานที่สำคัญในการปกครองประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างมาก ในการบริหารงานหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องกำหนดทิศทาง วัตถุประสงค์ และเป้าหมายในที่ชัดเจน โดยมีข้อควรคำนึงถึง คือ ศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ ต้องร่วมใจกันดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน เพื่อสร้างการยอมรับในการที่นำองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามทิศทาง และเป้าหมายที่กำหนดไว้

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกต คือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด, ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน, ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการตกลงกันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน และผู้มีส่วนร่วม, ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับในการมีส่วนร่วม, ระดับการร่วมปฏิบัติ, ระดับการควบคุมโดยประชาชน ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของปัญหาที่จะลงประชามติและการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับข้อดี และข้อเสียของปัญหาที่เกิดขึ้น ให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์ และทั่วถึงกันเพียงใด

โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ซึ่งรัฐบาลต้องปฏิบัติ และบังคับตามผลของการลงประชามติ แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548: 29-30)

จากอดีตจนถึงปัจจุบันกาลเวลาได้เป็นตัวสังสมประสบการณ์ จนกลายเป็นความพร้อมในการพัฒนาชุมชนบ้านเมือง เพื่อเดินทางบริการประชาชนให้ได้รับความพึงพอใจอย่างสุดกำลังความสามารถ เพื่อในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมือง มีเกณฑ์การวัดประเมิน 6 ด้าน คือ 1. ด้านการลดรายจ่าย 2. ด้านการเพิ่มรายได้ 3. ด้านการประหยัด 4. ด้านการเรียนรู้ 5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ 6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมีทั้งหมด 20 ชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ แก่ชุมชนทั้งด้าน เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การศึกษา ที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตร หันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนเป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

2. ความหมายของการมีส่วนร่วมและการพัฒนา

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมกับประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มิได้หมายถึงการให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของรัฐตามที่รัฐกำหนด แต่หมายถึง การให้ประชาชน กลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิด และตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิตร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชน และรับประโยชน์ร่วมกันโดยรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน การร่วมคิดและตัดสินใจภายในกลุ่มเป็นเรื่องยากที่จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมจริง ๆ ซึ่งประเด็นหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ประชาชนต้องเป็นกระทำให้ในแต่ละขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็น (ณัฐนรี ศรีทอง, 2552: 191) ความต้องการร่วม ความสนใจร่วมมีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมือง การดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม การดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550: 1) การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม การจัดการ

สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (วรศักดิ์ อวรรณโณ, 2554: 18)

สรุปได้ว่าการศึกษาค้นคว้าความหมายการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิต เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนาวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจ ในการกำหนดกิจกรรมหรือแนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้น เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถของตนเอง

2.2 ความหมายการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีโอกาสได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน (ประชาพิจารณ์) การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยมีหลักการดังนี้ คือ

1. หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ คือ หลักการที่สำคัญที่องค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งจะสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม จำเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

2. หลักความคุ้มค่า คือ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยั่งยืน รวมทั้งมีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม และมีความสามารถในการแข่งขันกับภายนอก

3. เป้าหมายและวิธีการของการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมอาจเป็นทั้งเป้าหมาย และวิธีการ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมแบบวิธีการ ต้องอาศัยการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งทำให้คนส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของ เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และการเกิดผลประโยชน์ของกลุ่มเนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่มเป็นเป้าหมายที่ได้รับ (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2546: 34)

ระบบที่เป็นแกนกลางของการแก้ปัญหา คือ ระบบการพัฒนาคน ด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้ง 3 ด้าน ที่สัมพันธ์กันคือ และส่งผลต่อกันคือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยพฤติกรรมเหล่านั้น ได้แก่

1. พฤติกรรมเคยชินระดับบุคคล-วาสนา ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่สุด และควรเอาใจใส่มากที่สุด คำว่า “วาสนา” ในทางพระพุทธศาสนานั้น คือ พฤติกรรมที่ สังสมมาเคยชินจนกระทั่งกลายเป็นลักษณะของบุคคลผู้นั้นที่ต่างจากบุคคลอื่น การที่มนุษย์จะดำเนินชีวิตอย่างไรและเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่จะขึ้นต่อพฤติกรรมเคยชิน การศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมเคยชินเป็นเบื้องต้น ซึ่งวิธีการที่สำคัญมากในการสร้างพฤติกรรมเคยชิน คือ วินัย ที่ต้องเริ่มฝึกตั้งแต่เด็กเริ่มกฎเกณฑ์กติกา ตั้งแต่ในครอบครัว และในโรงเรียนเป็นต้นไป

2. พฤติกรรมเคยชินระดับสังคม-วัฒนธรรมพฤติกรรมนี้เกี่ยวโยงมาจากพฤติกรรมเคยชินระดับบุคคล ซึ่งเมื่อกลายเป็นคุณสมบัติของคนส่วนใหญ่ก็จะกลายเป็นวัฒนธรรม หรือเป็นวิถีชีวิตของ

ชุมชนหรือสังคมนั้น และวัฒนธรรมจัดเป็นวินัยอย่างหนึ่ง เพราะเป็นแบบแผนของสังคม และเป็นเครื่องฝึกพฤติกรรมของคน การมีจริยธรรมมักมีพื้นฐานอยู่ในวัฒนธรรม จึงควรตั้งเป้าหมายให้พฤติกรรมที่เกื้อหนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกื้อกูลต่อธรรมชาติแวดล้อมเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของคนทั่วไปกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม หรือของมนุษยชาติทั้งหมด

3. แนวทางแก้ปัญหาด้วยความเห็นแก่ตัวทำได้โดยการขยายความเห็นแก่ตัวชนิดแคบเฉพาะตัวคนเดียวออกไปให้กลมกลืนกับความเห็นแก่ผู้อื่น ทำให้การเห็นแก่ผู้อื่นนั้นเป็นการสนองความเห็นแก่ตัวของเรา ทำให้ความสุขของตนเป็นสิ่งที่เนื่องด้วยความสุขของคนอื่น หรือความสุขของคนอื่นเป็นเงื่อนไขจะทำให้ตนเองมีความสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542: 157)

สรุปได้ว่าการพัฒนาชุมชนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้พื้นฐานของการทำความเข้าใจชีวิต จึงนับได้ว่าเป็นการศึกษาภาคชีวิตและเป็นการศึกษาที่มีความต่อเนื่องกันไปตราบเท่าอายุขัยของแต่ละบุคคลนั้นแสดงว่าการพัฒนาชุมชนนั้นไม่มีที่สิ้นสุดแต่จะหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามความต้องการ และสถานการณ์ของชุมชน

3. การบริหารเทศบาล

การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย เป็นการจัดระเบียบการปกครองอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ปัจจุบันรัฐบาลได้กระจายอำนาจการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองรูปแบบพิเศษ ถือว่ารัฐได้กระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตัวเอง มีผู้บริหารที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนหรือ อาจจะได้รับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น และมีสภาท้องถิ่นเป็นศูนย์รวมของการแก้ไข ปัญหา (โกวิท พวงงาม, 2544: 25) การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานการปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่ง ๆ โดยเฉพาะ และหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นนี้จัดตั้งขึ้นและจะอยู่ในความดูแลของรัฐ (โกวิท พวงงาม, 2546: 15) และหมายถึงการทำงานต่างๆ ให้เสร็จลุล่วงไปโดยอาศัยผู้อื่นเป็นผู้ทำ โดยมีทรัพยากรด้านบุคคลเข้าร่วมทำงานในองค์การ ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านเครื่องจักร อุปกรณ์ วัสดุ งบประมาณ และข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ (ธงชัย สันติวงษ์, 2543: 11-13) การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นระบอบการปกครองที่สืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จึงเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้ถูกจัดตั้ง และควบคุมโดยรัฐบาลแต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง (ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2542: 2) เทศบาลนั้นถือได้ว่าเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นราชการที่จัดอยู่ในระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากอำนาจทางการเมืองการปกครองจากส่วนกลางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดแบบเต็มรูปแบบที่สมบูรณ์มากที่สุดมีระดับความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งมากกว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นการจำลองรูปแบบการปกครองของประเทศ ระบบรัฐสภาเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่รู้จักของคนทั่วไป เทศบาลจะตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีความเจริญมีประชากรมากโดยทั่วไปเทศบาลเมืองจะเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด (เฉลิมพล แก้วแกมเสื่อ: 2545)

สรุปได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขึ้นมาในบางชุมชนของไทย พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2486 ก็ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาล การดำเนินงานเทศบาลก็มีปัญหาหลายประการ รัฐบาลจึงได้แก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ. จัดระเบียบเทศบาลในเวลาต่อมา 3 ครั้ง โดยประกาศเป็น พ.ร.บ. เทศบาล 3 ฉบับ เทศบาล คือ ฉบับ พ.ศ. 2481 ฉบับ 2486 และฉบับ พ.ศ. 2496 พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2481 ครั้งสุดท้ายจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองรูปแบบพิเศษ ถือว่ารัฐได้กระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ จัดแบบเต็มรูปแบบที่สมบูรณ์มากที่สุดมีระดับความเป็นประชาธิปไตย

4. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้วางบทบัญญัติที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจ รัฐอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 โดยในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น จัดอยู่ในหมวดที่ 14 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมี 3 เรื่องหลักคือการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นการเสนอข้อบัญญัติ ท้องถิ่น และเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชน ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงการรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อนุรักษ์ นิยมเวช, 2554: 12)

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเต็มที่เนื่องจากมีอุปสรรคหลายประการ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิหรือวางเงื่อนไขการใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อุปสรรคสำคัญในการใช้สิทธิ การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ ข้อจำกัดทางกฎหมายในรูปแบบของเงื่อนไข ที่วางไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นที่มีอยู่ในขณะนี้คือพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ผู้มี สิทธิเลือกตั้งสามารถเข้าชื่อเพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด หากเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป โดยให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้งของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อจำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อในกรณีผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียง ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมด การเข้าชื่อเลือกตั้งเป็นอันตกไป แต่หากมีผู้มาใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง และมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงทั้งหมด การเลือกตั้งจึงมีผลเงื่อนไขในทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกตั้งที่กำหนดไว้ค่อนข้างสูงซึ่งในทางปฏิบัตินั้นมีความเป็นไปได้น้อยมากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่จะสามารถรวบรวมผู้ที่เข้ามาเข้าชื่อให้ได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ค่อนข้างสูงเช่นกันคือจำนวนผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งนอกจากนี้ข้อจำกัดทางกฎหมายอีกประการ คือการให้ประชาชนร่างข้อบัญญัติประกอบคำร้องมาทั้ง ฉบับเพื่อเสนอต่อประธานสภาท้องถิ่นซึ่งในความเป็นจริงแล้วประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นไม่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะร่างข้อบัญญัติขึ้นมาทั้งฉบับได้การที่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นการผลกระทบให้ประชาชนมากเกินไป ประการสุดท้ายคือการออกเสียงประชามติโดยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงประชามติในระดับ ท้องถิ่นอยู่ในพระราชบัญญัติเทศบาล(ฉบับที่ 12).พ.ศ.2546 ซึ่งบัญญัติถึงสิทธิของประชาชนในการออกเสียงประชามติอย่างชัดเจนแต่ในความเป็นจริงนั้นการออกเสียงประชามติในระดับท้องถิ่นมีน้อยมาก หรือในบางท้องถิ่นไม่ เคยมีการทำประชามติเลย เนื่องจากอุปสรรคสำคัญคือประชาชนในท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจใน กฎหมาย ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิที่กฎหมายรองรับไว้ได้ (อนุรักษ์ นิยมเวช, 2554: 13-14)

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและ ควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดีการปกครองท้องถิ่นถือเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยระดับชาติเพราะการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ระดับชาติจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยพัฒนาการของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น โดยสร้างความเข้าใจ และการยอมรับจากประชาชนว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็น และมีประโยชน์ ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขา นอกจากนี้การปกครองท้องถิ่นยังเปรียบเสมือนสถาบันฝึกอบรมประชาชนให้ เข้าใจกระบวนการและกลไกทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้ประชาชนเกิด การเรียนรู้และเข้าใจในระบบการเมืองมากยิ่งขึ้นดังนั้นหากประชาชนไม่เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วม ในการปกครองท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และจริงจังแล้วคงหวังจะเห็นการพัฒนาการเมืองการปกครอง ในระดับชาติได้ยากจากปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จะเห็นว่าการที่จะแก้ปัญหาอุปสรรคดังกล่าวนี้ได้ที่สำคัญที่สุดคือทำให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย แก่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิของตนตามรัฐธรรมนูญ และสามารถใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ และผู้ ศึกษามีความเห็นว่าถึงแม้จะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้การใช้อำนาจการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นไปได้มากขึ้นแต่ถ้าหากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ กฎหมายอยู่การใช้อำนาจดังกล่าวก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยดังนั้นประชาชนจึงจำเป็นต้องรับรู้ถึงสิทธิใน การเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน และท้องถิ่นและเพื่อให้ เป็นไปตามหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย หลักการกระจายอำนาจ และแนวคิดการปกครองส่วน ท้องถิ่นผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงสิทธิและอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ให้การรับรองไว้โดยต้องทำพร้อมๆกันหลายวิธีเช่นการปิดประกาศข้อมูล การใช้หอกระจายข่าว การจัดทำเอกสารหรือแผ่นพับการจัดกิจกรรมเทศบาลพบประชาชน การจัดทำเว็บไซต์เป็นต้นเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูล
2. สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในเทศบาลรวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับเทศบาลและ ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง และการพัฒนา เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่น
3. ฝึกอบรม และพัฒนาผู้บริหารเทศบาลสมาชิกสภาเทศบาล และบุคลากรของเทศบาล ให้มีคุณธรรม ศีลธรรมและทำงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงรวมทั้งฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรของเทศบาลให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับ และระเบียบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความยืดหยุ่นสามารถนำไปบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. กำหนดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการปกครองเทศบาล และพัฒนาหลักสูตร และ การเรียนการสอนให้ก้าวทันโลกอยู่เสมอ
5. ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล การดำเนินงานพัฒนาด้านการส่งเสริมเทศบาลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุน ทุนการวิจัยในเรื่องดังกล่าว
6. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้สิทธิการเข้าร่วมกิจกรรมการ ดำเนินงานพัฒนาเทศบาล และตระหนักถึงความสำคัญในผลประโยชน์ของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- เจมส์ แอล. เครย์ตัน. (2551). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม**, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริกัญท์ ออฟเซ็ท.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ**, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.พี.กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด).
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล.(2558). **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)**, กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ณัฐนรี ศรีทอง. (2552). **การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2552.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน**, กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ**, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.พี.กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2546). **การพัฒนาองค์กรชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิกจำกัด, 2542), หน้า 157.
- โกวิท พวงงาม.(2544). **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- โกวิท พวงงาม. (2546). **การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต**, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูชน.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). **องค์การและการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช).
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. (2542). **ทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น**, กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- เฉลิมพล แก้วแกมเสื่อ. (2545). “อาคารสำนักงานเทศบาลนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนรรักษ์ นิยมเวช. (2554). **บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน** (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา).